

İYİLİK VE TAKVADA YARDIMLAŞMAK¹

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَحِلُّوا شَعَائِرَ اللَّهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ وَلَا الْهَدْيَ وَلَا الْقَلَائِدَ وَلَا آمِينَ الْبَيْتِ الْحَرَامِ يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنْ رَبِّهِمْ وَرِضْوَانًا وَإِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوا وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَا نُ قَوْمٍ أَنْ صَدَّقْتُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَنْ تَعْتَدُوا وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

“Ey iman edenler! Allah’ın (koyduğu din) nişanelerine, haram aya, hac kurbanına, (bu kurbanlıklara takılı) gerdanlıklara ve de Rab’lerinden bol nimet ve hoşnutluk isteyerek Kâ’be’ye gelenlere sakın saygısızlık etmeyin. İhramdan çıktığınızda (isterseniz) avlanın. Sizi Mescid-i Haram’dan alıkoydular diye birtakımlarına beslediğiniz kin, sakın ha sizi, haddi aşmaya sürüklemesin. İyilik ve takva (Allah’a karşı gelmekten sakınma) üzere yardımlaşın. Ama günah ve düşmanlık üzere yardımlaşmayın. Allah’a karşı gelmekten sakının. Çünkü Allah’ın cezası çok şiddetlidir.”²

Bu ayet-i kerime bizlere, hukuka riayeti, intikam duygularından kaçınarak hak ve adalet ölçüleri içerisinde, iyilikler hususunda yardımlaşma ve dayanışmada bulunmayı emretmekte, günah işleme ve düşmanlık yapma gibi İslam’ın özüyle bağdaşmayan her türlü yardımlaşmayı da yasaklamaktadır. Bu ayetin bulunduğu sure, en son inen surelerdendir. Müslümanları daha ilk andan itibaren iyilik yapma, hayır işleme ve kötülükten sakındırma hedefine yönelten Kur’an-ı Kerim, yirmi üç sene süren bir terbiye sürecinin sonunda da bu ilkelere yeniden vurgu yapmaktadır. Böylelikle, yirmi üç sene boyunca fertlerin ruhlarına ektiği iyilik tohumlarının mahsulünü toplum çapında devşirmekte, birer fazilet abidesi hâline getirdiği insanlardan, büyüklüklerine yaraşır bir şekilde ve takatlerince iyilik ve takva üzere yardımlaşma beklemektedir. Aynı ayette yer alan, “Sizi Mescid-i Haram’dan alıkoydular diye birtakımlarına beslediğiniz kin, sakın ha sizi, haddi aşmaya sürüklemesin...” ifadeleri de aynı hassasiyeti destekler mahiyette olup, dikkatlerimizi aynı noktaya çekmektedir. Çünkü ayetin birinci derecede muhatapları, geçmişte haksızlığa uğramış, ancak şimdi üstün duruma gelmiş ve kendilerine zulmedenlerden intikam alabilecek duruma ulaşmış kişilerdir. Mekke fethedilmiş; Müslümanları Kâbe’yi ziyaret etmekten alıkoyanlar kısa zamanda mağlûp duruma düşmüşlerdir. Kur’an onları böyle bir durumda iken uyarmakta, onlara faziletin adresini göstermekte ve adeta şöyle demektedir: Hani, düşmanlarınız, birbirlerine yardım ederek size haksızlık etmişlerdi ya, sakın siz de aynı şeyi onlara yapmayın. Kin ve intikam hisleriyle hareket etmeyin; onlar gibi kötülük ve düşmanlık için yardımlaşmayın. Size yaraşan; intikam almak, düşmanlık gütmek, haksızlık yapmak değildir. Size yakışan; iyilik ve takvadır; siz bunlarda birbirinizle yardımlaşmaya bakın. Zekât vermekten, tatlı söz ve güler yüzle davranmaya varıncaya kadar her şeyin iyilik kapsamında bulunduğunu düşünürsek, dinimizin yardımlaşma sınırını ne kadar geniş tuttuğunu daha iyi kavrarız.

لَيْسَ الْبِرَّ أَنْ تُولُّوا وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّنَّ وَآتَى الْمَالَ عَلَىٰ حُبِّهِ ذَوِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَالسَّائِلِينَ وَفِي الرِّقَابِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَالْمُوفُونَ بِعَهْدِهِمْ إِذَا عَاهَدُوا وَالصَّابِرِينَ فِي الْبَأْسَاءِ وَالصَّرَاءِ وَحِينَ الْبَأْسِ أُولَئِكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

“İyilik, Allah’a, ahiret gününe, meleklerle, kitap ve peygamberlere iman edenlerin; mala olan sevgilerine rağmen, onu yakınlarla, yetimlere, yoksullara, yolda kalmışa, (ihtiyacından dolayı) isteyene ve (özgürlükleri için) kölelere verenlerin; namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren, antlaşma

¹ Bu konu, Dr. Yüksel SALMAN’ın “Kur’an’dan Öğütler” adlı kitaptaki yazılarından derlenerek hazırlanmıştır.

² Maide, 5/2

yaptıklarında sözlerini yerine getirenlerin ve zorda, hastalıkta ve savaşın kızıştığı zamanlarda (direnip) sabredenlerin tutum ve davranışlarıdır.”³

Takva; erdemli davranmak, kulluk bilincini içimizde canlı tutmak, yüce Allah’a iman edip O’nun emir ve yasaklarına uyararak O’na karşı gelmekten sakınmak, dünya ve ahirette insana zarar verecek, ilâhî azaba sebep olabilecek inanç, söz ve davranışlardan sakınmak, Allah’a karşı sorumluluk bilinciyle davranmaktır. Saymakla bitirilemeyecek kadar çok olan iyiliklerin bir yarış havası içinde yapılması ve Müslümanların bu hususta birbirleriyle yardımlaşması dinî bir görevdir. Dinimiz, fertlerin birbirleriyle yardımlaşma ve dayanışmalarını, birbirlerine iyilikte bulunmalarını inanç ve takvadan kaynaklanan kardeşliğin bir gereği olarak görmek- tedir. Şüphesiz, yardımlaşma ve dayanışma sosyal bir varlık olmanın ve birlikte yaşamanın bir gereğidir. Ancak bu yardımlaşma hukuk ve ahlak ilkelerine, insanlığın ortak değerlerine aykırı olmamalıdır. Çünkü hukuk ve ahlak esasları gözetilmeden yapılan yardımlaşmanın İslam nazarında hiçbir değeri yoktur; çünkü İslam, haksızlığa yardımı zulüm sayar ve engellenmesini emreder. Sevgili Peygamberimiz, “Zalim de olsa mazlum da olsa kardeşine yardım et!” buyurmuş, bunun üzerine ‘Ey Allah’ın Resulü!

عن انس (رضى الله عنه) قال: قال رسول الله (صلى الله عليه وسلم): نصر اخاك ظالما او مظلوما. ” فقال رجل: ” يا رسول الله

انصره اذا كان مظلوما، افرأيت اذا كان ظالما كيف انصره؟” قال: ” تحجزه او تمنعه من الظلم، فان ذلك نصره

Kardeşim mazlum ise yardım ederim, zalim ise nasıl yardım edeyim?’ diye sorulduğunda, Hz. Peygamber, ‘Onun zulmetmesine engel olursun, senin ona yardımın budur’ cevabını vermiştir.”⁴ Hiç şüphesiz hayır üretme idealindeki insanlar arasındaki yardımlaşmalar, iyiliği yayma amacına yönelik yardımlaşmadır. Herkesin yapabileceği bir iyilik de mutlaka vardır. Müslüman yalnız bu iyilikleri yapmakla kalmamalı, başkalarının da bunları yapmasına yardımcı olmalı, onları da iyilik ve yardım konusunda teşvik etmelidir.

ذَلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ وَمَنْ يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا حُسْنًا إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ شَكُورٌ

Çünkü yüce Allah, iyilikte ve kötülükten sakınmada yardımlaşmamızı emretmiştir. Allah için iyilik yapan, Allah için maddî ve manevî yardımda bulunan kimsenin mükâfatını da şüphesiz yüce Mevlâmız verecektir⁵ İyilikte yardımlaşmak kadar kötülükten alıkoymaya çalışmak da Müslümanların dinî-ahlakî görevleri arasındadır. Allah Teâlâ; “Günah ve düşmanlıkta yardımlaşmayın” buyurmuştur. Kur’an-ı Kerim’de, “iyiliği emretmek, kötülükten alıkoymak”, erdemli insanların özelliği olarak zikredilir. Bütün peygamberler bu emri yerine getirmiş ve kendilerine gönderildikleri toplulukları fenalıktan alıkoymaya çalışmışlardır. Peygamberlerinin öğütlerini dinlemeyen İsrâiloğulları hakkında Cenab-ı Hak; “Onlar, birbirlerini, yaptıkları kötülükten alıkoymazlardı. Gerçekten ne kötü iş yapıyorlardı”⁶ buyurmuştur. Bu yüzden, dinimiz, iyiliği emretmeyi ve kötülükten alıkoymayı (emr-i bi’l-ma’rûf, nehy-i ani’l-münker) Müslümanların yapmaları gereken önemli görevler arasına almıştır.

Yüce dinimiz İslam, Allah’ın insanlar için seçtiği en son ve en mükemmel dindir. Dinimizin en önemli özelliği bütün insanlığı iyiliğe, güzelliğe, hakka, adalete, barışa ve kardeşliğe çağırmasıdır. İslam öğretisinde bütün insanlar başlangıçta aynı anne ve babadan meydana gelmiş olmaları sebebiyle büyük bir ailenin fertleri gibi müminler de kendi aralarında bir vücudun azaları gibi

³ Bakara, 2/177

⁴ Buhârî, “Mezâlim”, 4, “İkrah”, 7

⁵ Bk. Şûrâ, 42/23

⁶ Mâide, 5/79

değerlendirilmektedir. Bu durum; birlikte yaşama kültürü, toplumsal huzur ve barışın tesisi, yardımlaşma ve dayanışma gibi konularda çok önemli bir anlayışı ortaya koymaktadır.

Yardımlaşma ve dayanışma dinimizin önemle üzerinde durduğu hususlardan biridir. Çünkü toplumda huzur, barış ve güven ortamının oluşturulması, insanların düzenli çalışmasının yanında birlik ve beraberlik içerisinde yaşaması ve yardımlaşması ile mümkündür. Okuduğumuz ayet-i kerimede yüce Rabbimiz; bizleri iyilik ve takva hususunda birbirimize yardım etmemiz; günah işlemek, intikam almak, düşmanlık etmek, insan haklarını çiğnemek gibi hususlarda ise birbirimize yardım etmememiz ve Allah'a karşı saygılı olmamız hususunda uyarılmış, aksi takdirde şiddetli azaba uğrayacağımızı haber vermiştir. Kur'an-ı Kerim'de bizlere bildirilen iyilik, tüm hayatımızı kapsayan bir ahlak şeklidir ve bizim zaman zaman değil, tüm hayatımız boyunca uygulamamız gereken bir ibadettir. Saymakla bitmeyecek kadar çok olan bu tür davranışları bir yarış havası içinde yapmaya çalışmalıyız. Herkesin yapabileceği bir iyilik mutlaka vardır. Hatta iyilik olarak değerlendirilebilecek davranışları sadece yapmakla kalmamalı, başkalarının da yapmasına yardımcı olmalıyız. Çevremizdeki insanları iyilik yapmaya ve yardımlaşmaya teşvik etmeliyiz. Çünkü Allah Teâlâ, iyilik yapmak, kötülükten sakındırmak hususunda yardımlaşmamızı emretmiştir. Allah için iyilik yapan, Allah için maddî ve manevî yardımda bulunan kimsenin mükâfatını da şüphesiz yüce Mevlâmız verecektir. Yardımlaşmamız istenen bir diğer konu da "takva"dır. "Takva" kavramı, başta, Allah'a karşı gelmekten sakınmak O'nun emir ve yasaklarına hassasiyetle riayet etmek anlamına gelir. Ayrıca "ahirette insana zarar verecek, sonsuz bir azaba yol açacak ve dünyada da sıkıntı, felaket gibi şeylere neden olacak şeylerden sakınmak, nefsi her türlü günah ve isyandan korumak" anlamı da taşımaktadır. Diğer taraftan takva, evrensel değerleri, erdemleri edinme ve bunların zıtlarından titizlikle kaçınmayı da ifade etmektedir. Bizler hem insanlık ailesinin bir ferdi olarak hem de müminler olarak iyilik ve takvada yardımlaşma bilincimizi daima canlı tutmalıyız. Bu bağlamda çevremize karşı duyarlı olmalıyız. Çevremizde yaşanan olumsuzluklara tepkisiz kalmamız ve "bana dokunmayan yılan bin yaşasın" mantığıyla hareket etmemiz asla bize yakışan bir davranış olamaz. Komşusu açken tok olarak yatmanın doğru olmadığını önemle vurgulayan bir peygamberin ümmeti olarak insanlara karşı sorumluluk bilinci ile hareket etmeli ve onların yararına olan davranışlara yönelmeliyiz. İyilik yapmak ve bu konuda yardımlaşmak kadar, kötülükten sakındırmak da bizim için önemli bir görevdir. Gördüğümüz kötülükleri, ister büyük ister küçük olsun, elimizle düzeltmeye ve meydana gelebilecek olan fenalığa engel olmaya çalışmalıyız. Bunu yapmaya gücümüz yetmezse kötülük yapanlara nasihat etmeli, yaptıklarının çirkinliğini anlatmalı, sözle onları kötülükten vazgeçirmeye çalışmalıyız.

Bunun içindir ki dinimiz, iyiliği emir ve kötülükten alıkoymayı (emr bi'l-ma'rûf nehy ani'l-münker) Müslümanların yapmaları gereken en önemli görevleri arasına almıştır. Bizleri yaratan Allah, hiç şüphesiz bizim ihtiyaçlarımızı ve dünyada nasıl bir hayat yaşayarak huzur bulabileceğimizi de en iyi bilendir. Dolayısıyla bizim izlememiz gereken yol, yüce Rabbimizin bildirdiği hususlara riayet olmalıdır. Nitekim Allah her dönemde peygamberleri ve kitapları aracılığıyla insanlara yol göstermiş, razı olacağı düşünce, davranış, ahlak ve yaşam biçimini insanlara haber vermiştir. Allah'ın öğrettiği bu yaşam tarzını ve ahlak modelini uygulayanlar, hem dünyada hem de ahirette mutlu olmuşlar, huzurlu ve güzel bir yaşama kavuşmuşlardır. Yüce rabbimizin bizlere öğrettiği güzel ahlaki ilkelerden birisi olan "iyilik ve takvada yardımlaşma, kötülük ve düşmanlıkta yardımlaşmama" anlayışını hayatta olduğumuz sürece her zaman uygulamaya çalışmalıyız. Müslüman; Allah'ın emirlerine uyan, Kur'an ahlakını titizlikle uygulayan, dünyayı güzelleştiren, imar eden, barışı ve huzuru hâkim kılmak için çalışan insandır.